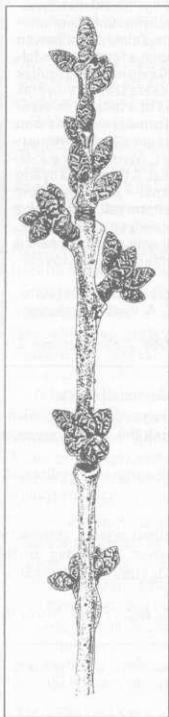

Az év fája

A madárcseresznye termőhelyi igénye

A madárcseresznye virág- és levélrügyekkel

(Rajz: Szövetes Krisztián)

A termőhelyi igény meghatározását a magyarországi erdészeti termőhelyértékelés kategóriái (Járó, 1964) szerint a következőképpen végezhetjük.

Klimakategória

Súlypontosan fordul elő gyertyános-tölgyes klíma-övezetben, egy-egy szál előfordulhat (kevésbé jellemző) a bükkös és cseres-kocsánytalan tölgyes övezetben is, az erdős-sztyepp klímaövezetből hiányzik.

Hidrologiai viszonyok

(csapadékon kívüli vízbevételi lehetőségek)

Általában a „többletvízhatástól független” kategóriában fordul elő, vagyis jellemzően a csapadékvíz mennyiségére támaszkodik. Ez utóbbi szükséges mértéke 650-750 mm/év közötti, ritkán ezen alul vagy felül is előfordul, ilyenkor a talajviszonyoknak, klímának kell számára mutatnia az optimumot. Nagyon ritkán megtaláljuk még a szivárgó vizes hidrologiai kategóriában is, valamint a talaj mélyebb rétegeiben megjelenő, víztorlasztó réteget képező agyagos talajréteg esetén a „változó vízellátottságú” kategóriában is, de ez már semmiképpen sem jellemző rá, inkább a véletlen telepíti meg ilyen helyen.

Talajtípusok vonatkozásában elsődlegesen a barna erdőtalajok fő típusában van, legjobb növekedés az agyaghemosódásos barna erdőtalajon, valamivel gyengébb növekedéssel a barnaföldön találjuk. Helyenként előjöhethet a podzolos és kovárányos barna erdőtalajokon is. Kisebb jelentőségű talajtípus-előfordulás az elterjedési területén belül: barna rendzina, mélyebb ranker talajok.

A talaj fizikai félesége vályog, előfordulási helyén kevés agyagosodás még lehetséges. Homok csak akkor, ha kováránycsíkos vagy rozsdabarna erdőtalaj-típusokon vizsgálódunk. A talajban kevés közettörmelék is lehetséges, elsősorban a szurdokerdők rendzina talajában vagy hordalék talajain.

A termőréteg-mélység tekintetében a középestől az igen mély termőréteget mindenütt lehetséges. Sekély talajon nem érzi jól magát, csak ideig-óráig tudja magát fenntartani.

A Majer Antal-féle erdőtüpus rendszerben a felszár-raz, üde-félnedves kategória a neki való, száraz vagy vizes kategóriában nem találjuk (*Melica uniflora* ökológiai fajcsoport).

Dr. Szodfridt István

Az év fáját sem kímélte a hótörés

Még valamit a madárcseresznyéről

Az Erdészeti Lapok januári számából megtudtuk, hogy az „Év Fája” mozgalom nemrég megalakult kuratóriuma az 1996. év fájává a madárcseresznyét választotta. A februári számban dr. Bartha Dénes tollából megismertük a madárcseresznye botanikai jellemzését. Barna Tamás és Magyar Lajos közös írásukban ismertették a fajra jellemző tulajdonságokat, de a jellemzés nem tér ki a légszennyezettséggel szemben mutatott ellenállására. Ezért tesztem közzé az e téren szerzett tapasztalatomat.

Az 1950-es években Sajóbáony község határában elterülő erdő-ség mintegy 420 hektárján vegyiművet létesítettek. Az erdő feladata álcázás volt. A gyárnak kisajátított erdő állományát zömében elegyetlen kocsányos tölgyesek, gyertyános tölgyesek, némi szlavon tölgy, kevés akác és nemes nyárasok képezték. A termelőrszlegek épületei szétszórtan helyezkedtek el a területen. A különböző műanyagokat, szivacsot, lőszert előállító egységek veszélyes hulladékát az épületektől távol létesített, úgynevezett krematóriumban égették

el. A szabadon szálló füst és gáz „illata” sok esetben még Miskolc belvárosában is riadalmat okozott. A gyár beindulását követően mintegy 15 év múlva a területen alig volt található élő akác- és nyáregyed. A pusztulás lassan átterjedt a tölgyesekre is. A kiszáradt fák eltávolítása után ligetessé váltak az állományok. A meglejt kocsánytalan tölgy-újulat egyik évről a másikra eltűnt. Az erdő talaján dús lágyszárú növényzet tütötte fel a fejt. Ezek között a körülmények között megjelent a madárcseresznye, és ellenállva a káros hatásoknak, erőteljesen növekedett.

E tapasztalat alapján nemcsak ültetvényeszerű erdőtelepítésre, hanem fokozott mértékű levegőtisztításnak kitett helyen, épületek, települések, utak mentén való ültetésre is javasolhatom.

Megemlítem, hogy a légszennyezettséggel szemben a kecskefűz (Sahix caprea) is ellenállóknak mutatkozott.

Schalkház Lipót

A vadgyümölcsök megőrzése Északnyugat-Németországban

Iris Wagner és Jochem Kleinschmit (Escherode) a Németországban kipusztulással fenyegetett két erdei gyümölcs – vadalma (*Malus sylvestris*), vadkörte (*Pyrus pyrastor*) – helyzetéről számol be. A szerzők szerint az őshonos vadgyümölcsök ritka előfordulásának okai a következők:

1. A gazdasági érdekelttség hiánya

A múltban a csekély gazdasági érdeklődés tehetősebb felelőssé, hogy mindkét faját eltűnt a mezőgazdaság homlokteréből. Azok a termékek, melyeket ezekből a vadgyümölcsökből előállítottak, nem voltak annyira kelendők, hogy a termelők említésre méltóan törekedtek volna a két faját tartós és hosszú távú fenntartására. A cikk ezen részét felsorolja a két vadgyümölcs azon részeit, amit a múltban felhasználtak. Megemlítik például, hogy a vadkörtefa hamuját gombamérgezések ellen használták.

2. Az erdészeti célok megváltozása

A gazdasági érdeklődés hiánya mellett sajnálatos az erdészeti jelentőség fel nem ismerése. „Nincs erdészeti fontossága” (STUMPF, C. 2849), vagy „erdészetileg egyáltalán nincs jelentősége” (FISCALL, F. 1858), vagy „alárendelt őshonos mellékfajok” (GAYER, K. 1882).

A megőrzési munkák lépései a következők:

1. Felkutatás. A szerzők, a mivel az erdőrendezési adatok vagy hiányosak voltak, vagy nem teljesek, kérdőíveket küldtek szét az erdőfajladonosok között (Niedersachsen és Schleswig-Holstein tartományokban), kérve őket az erdeikben lévő vadalma és vadkörte előfordulásokról összeírására.

2. Megtalálás. Vizsgálatok eredménye: a két tartományban 607 db vadalmát és 319 vadkörte-t találtak.

3. Felismerés. Fontos a vadgyümölcsök és a kultúrátalakítók pontos elkülönítése. A szerzők részletesen elemezik azokat a morfológiai belyegeket, amelyek ezt lehetővé teszik.

4. Megőrzés.

a/ In-situ intézkedések. A jelenlegi generációk megőrzése. Ezeket az intézkedéseket a vadgyümölcsök megtalálási helyén kell elvégezni:

- az idős példányok szabadállásba kerülésének segítése;
- természetes újulat megjelenésének segítése (kerítés alkalmazása);

A fa szöveti minősége iránt egyre nagyobb igény lép fel. Jó minőségű és vastagabb fában ugyanakkor egyre kevesebb a kinalat. Világszerte fogynak vannak az ilyen adó állományok, és a maradékok jórészt védelem alá helyezik. Indokoltnak látszik ezért, hogy ennek távlati megteremtését megfelelő egyedek terjesztés és rendszeres ágyveséssel, koronaalakításával elősegítsük. Ez volt a témája az ausztriai Örtban tartott kutatóállomási tájékoztató megbeszélésnek, melyen száznál többen vettek részt.

Megállapítás nyert ez alkalommal, hogy eddigi, főként mennyiségi, szemléletünket jobban a minőségre kell irányítanunk. Legfontosabb, hogy az erre alkalmas fajoknak a nekik megfelelő termőhelyen álljanak. Megfelelő körülményben tartásuk hasznosítja természetis fel-tisztulásukat, de a *fenyőgyantás* holt ágai 30-90 évig is továbbronjták a minőséget. A *Jombosok* 3 m alatti ágai – cseresznye és nyárak kivételével – viszonylag hamarabb tisztulnak le. Ezt a fiatalos és sűrűségi korban a koronahibák esetleg javíthatók. Természetes újulatban a törzsek hamarabb tisztulnak fel és jobb minőséget adnak. A mesterséges felújításúak jobban igénylik a zöldnyesést. *Nyessin csak a V-fák-kerítéses* csak a 3 cm-nél vékonyabb ágakat. A talvágától nyárak alkalmas az idő. Az erősebben „vörzű” fajfajknál – *juhár, gyertyán, nyír és éger* – az erősebb lefolyás alatt szételvetni kell. *Dion* csak a szárazat kell nyessni, szemben a *cseresznyével*, melyen csak a zöldet. *Nyáron, lucan* mindkettőt lehet. Nyessés nélkül sem az *erdei*, sem a *düglász*, sem a *vörösfenyő* nem nevelhető gómszentisli. A *bükknyesé* se egyelőre vitatott.

A nyessés azonnali hasznát nem hajt, de mégis érdemesnek látszik, mert a fa minőségű fa értéke fokozottan nő. A nyessési költségek kamatosításának nincsen értelme.

(ÖZ 1996. 2. Ref.: Jérôme R.)

- fiatal példányok védelme (vad elleni védelem, ápolás).

A szerzők megemlítik, hogy a vadkörte egyes helyeken (Alsó-Szászország déli része, Észak-Hessen) leginkább gyökérsarjakat hoz.

b/ Ex-situ intézkedések. Ezen intézkedések során maggyűjtéssel, magtárolással, magtermelő állományok kijelölésével, magplántázások létesítésével kell foglalkozni.

A cikk végén a szerzők felhívják a figyelmet a jelen generáció felelősségére a ritka fajok megőrzése érdekében. A gazdag irodalomjegyzék lehetővé teszi a németországi vadgyümölcskutatókat áttekintést.

(AFZ/der Wald 1995/26. Ref.: Frank Norbert)

A „Tiszafa-barátok” egyesületének alapításáról tavalyi évfolyamunk 146. oldalán olvashattunk. Idén már a 2. összejövetelükről adhatunk hírt. A németországi Göttingen melletti *Plasse* városban tartották meg és a közelben fekvő *Bovenden* szőlőszőlőszőlőterületükön. Bovenden a volt NSZK-nak legnagyobb kiterjedésű meszes termőhelyű bükkös régiója. Itt egyedül a *Lengen-hegyen 7000 példány tiszafa áll*.

Fáját az ősidőkben főleg fegyverkészítésre használták, egy 400 és egy 120 ezer éves lándzsatorokékat őriznek. Fájából készült XIV. századi mintájú szerszámj 1,80 m hosszú, feszítőereje 80 kg, vesszeje 200 m-g elhatal.

A találkozóon új elnököket választottak *T. Schneider* erdőműster személyében. Augusztusban a szlovákiai tiszafások meglátogatását tervezik.

(AFZ ÖW 1996/4. Ref.: Jérôme R.)

Kedves Erdészek!

A munkájuk során Önök minden bizalommal figyelték meg állati túsorokban vagy a földközeli felig kibukkanva föld alatti gombákat. Mi ezeknek a gombáknak a kutatásával foglalkozunk. vizsgálgjuk kapcsolatukat környezetiükkel. elterjedési térképeket készítettünk országosra és élőhelyi adottságok szerint.

Negyedszázada jelent meg utóhátra átfogó munka magyar nyelven ebben a témakörben. Szívesen adunk felvilágosítást a talált és elküldött gombákról, valamint étkezési, hasznosítási értékükről. Célnk egy kiadvány nihamarabb elkészítése és megjelentetése, ami segítséget ad e titokzatos gombák szélesebb körben való megismeréséhez.

Előre is köszönjük segítségüket, közreműködésüket.

Dr. Király István

Lukács Zoltán

Élőtör Lovárd Tudományegyetem

Növényleletani Tanszék

1055 Budapest, Műzeum krt. 4/A.

1445 Budapest, POB: 330.

Tel./fax: 26-60-240

Az Élet és Tudományban olvastuk

Japán egyik leggyakoribb fajtája a *japán cédrus*: belőle faragják dísztárgyaikat, tállaikat, edényeiket, tálcáikat. A *lakkozott* tárgyak hosszú ideig, olykor hónapokig készülnek. A természetes eredetű lakkot, a *lakkzőmörce* (*Rhus vernicifera*) nedvét igen sok lépésben viszik fel a fára. Minden réteget – miután megszáradt – *hakkó* felimára csiszolnak, a *magnóliafából* égetett *faszén*nel fényesítenek. Végül a tárgyat szintelen lakkal vonják be, s *olajos szarvasagancs*porral simítják egyenletesre. A legkiválóbb faművesek, faragások a Tokiótól délnyugatra levő *Hakomé*ban dolgoznak. Világhírű termékeik a *tikkos dobozok*. Némelyikbe csak akkor pillanthatunk bele, ha rajta 125(!) lépésben bizonyos részeket és elemeket elmozdítottunk.

(1995/51. évfolyam 10. szám)